Europaparlamentet
2024-2029

Utskottet för sysselsättning och sociala frågor

2026/2070(INI)

11.6.2026

FÖRSLAG TILL BETÄNKANDE

om stärkt kompetens i unionen – möjligheter till yrkesutbildning i tider av omvandling
(2026/2070(INI))

Utskottet för sysselsättning och sociala frågor

Föredragande: Brigitte van den Berg

INNEHÅLL

Sida

FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS RESOLUTION 3

MOTIVERING 7

BILAGA: FÖRKLARING OM SYNPUNKTER.....9

FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS RESOLUTION

om stärkt kompetens i unionen – möjligheter till yrkesutbildning i tider av omvandling

(2026/2070(INI))

Europaparlamentet utfärdar denna resolution

– med beaktande av Herningförklaringen om attraktiv och inkluderande yrkesutbildning för ökad konkurrenskraft och arbetstillfällen av hög kvalitet 2026–2030, som antogs av medlemsstaterna den 12 september 2025,

– med beaktande av rådets rekommendation av den 24 november 2020 om yrkesutbildning för hållbar konkurrenskraft, social rättvisa och motståndskraft[1],

– med beaktande av kommissionens meddelande av den 5 mars 2025, Kompetensunionen (COM(2025)0090),

– med beaktande av rekommendationen till rådets rekommendation om Europeiska unionens humankapital som antogs av rådet den 9 mars 2026,

– med beaktande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/817 av den 20 maj 2021 om inrättande av Erasmus+: Unionens program för utbildning, ungdom och idrott samt om upphävande av förordning (EU) nr 1288/2013[2],

– med beaktande av artikel 55 i arbetsordningen,

– med beaktande av betänkandet från utskottet för sysselsättning och sociala frågor (A10-0000/2026), och av följande skäl:

A. 34,7 % av européerna har examensbevis från en yrkesutbildning. 49 % av alla studenter i EU är inskrivna i ett yrkesutbildningsprogram[3]. En yrkesutbildning anses i många medlemsstater vara mindre värdefull än en akademisk utbildning. Studenter och utexaminerade inom yrkesutbildningar kan uppleva sociala fördomar eller minskade möjligheter till följd av den här uppfattningsklyftan.

B. EU upplever en ökande efterfrågan på praktiska yrken som drivs av den gröna och digitala omställningen, industriell återflytt, investeringar i infrastruktur och demografiska förändringar. Bevakning av arbetsmarknaden visar på akuta och bestående brister inom sektorer med intensivt behov av yrkesutbildade. Cedefops kompetensprognos är att 60 % av alla arbetstillfällen 2035 kommer att kräva kvalifikationer på upp till medelnivå[4], den nivå som oftast uppnås via yrkesutbildningsvägar.

---

[1] EUT C 417, 2.12.2020, s. 1.
[2] EUT L 189, 28.5.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/817/oj.
[3] Europeiska centrumet för utveckling av yrkesutbildning (Cedefop), Statistik och indikatorer för yrkesutbildning, https://www.cedefop.europa.eu/en/projects/statistics-and-indicators.
[4] Europeiska centrumet för utveckling av yrkesutbildning (Cedefop), kompetensprognos, https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/skills-forecast

C. EU:s politiska inriktning inom ramen för Lissabonstrategin lade oproportionerligt stor vikt vid akademiska resultat och underskattade de praktiska yrkenas strategiska betydelse för EU:s industriella bas och resiliens. Den senaste tidens geopolitiska utveckling, störningar inom leveranskedjor samt den gröna och digitala omställningen visar att det behövs betydande investeringar i yrkesutbildningar.

D. Bestående sociala och politiska fördomar där olika utbildningsvägar inrättas i ett hierarkiskt system minskar yrkesutbildningens attraktionskraft och bidrar till att fler väljer en akademisk utbildning, vilket begränsar lika erkännande av talanger, undergräver den sociala sammanhållningen och förvärrar bristen på kritisk kompetens inom icke-akademiska yrken.

E. Onödiga administrativa hinder, fragmenterade förfaranden för erkännande och otillräcklig driftskompatibilitet mellan nationella system utgör fortsatt ett hinder för fri rörlighet för arbetstagare, särskilt yrkesutbildade. Ökat samarbete mellan medlemsstaterna och regionala ramar kan bidra till att öka ömsesidigt förtroende, modernisera förfarandena för erkännande och förenkla arbetskraftens rörlighet för yrkesutbildade, med bibehållna höga standarder.

Erkänna yrkesutbildningens värde i samhället

1. Europaparlamentet belyser yrkesutbildningens betydelse för EU:s ekonomiska välstånd och konkurrenskraft. Parlamentet betonar vikten av att främja och värdesätta yrkesutbildning för att öka dess attraktionskraft som en väg till anställning av hög kvalitet. Parlamentet uppmanar kommissionen att säkerställa att den kommande yrkesutbildningsstrategin tar itu med yrkesutbildningens kvalitet och utbildningsinnehållets relevans, tillsammans med ett ökat främjande av yrkesutbildningsprogram för studerande, arbetsgivare och den bredare allmänheten.

2. Europaparlamentet betonar att yrkesutbildning bör ses som ett verktyg som kan både stödja studenters och arbetstagares personliga utveckling och avhjälpa brister på arbetsmarknaden, vilket därmed bidrar till EU:s konkurrenskraft och stöder innovation inom strategiska sektorer.

3. Europaparlamentet betonar behovet av att säkerställa att alla studenter och utexaminerade inom yrkesutbildningar känner att deras meriter och yrken värdesätts i lika hög utsträckning som en akademisk utbildning för att säkerställa social sammanhållning och inkludering.

4. Europaparlamentet uppmanar EU:s institutioner och medlemsstaterna att främja en mer respektfull terminologi för utbildningsvägar och gå ifrån sådana begrepp som ”högre” och ”lägre” utbildning. Parlamentet uppmanar kommissionen att upphäva målen på EU-nivå för uppnående av högre utbildning som ett riktmärke, eftersom det inte överensstämmer med kommissionens avsikt att värdera yrkesutbildningar lika.

5. Europaparlamentet uppmanar medlemsstaterna och EU:s institutioner att involvera studenter och utexaminerade inom yrkesutbildningar på alla nivåer av beslutsfattande för att säkerställa lika deltagande, samt att erbjuda yrkesutbildningspraktik.

6. Europaparlamentet erkänner WorldSkills och EuroSkills bidrag i att främja spetskompetens inom yrkesutbildningar, innovation och attraktionskraft över hela

Europa. Parlamentet uppmuntrar till närmare samarbete mellan kommissionen, medlemsstaterna och organisationer som främjar yrkesutbildningstävlingar för att främja spetskompetens inom yrkesutbildningar och deras synlighet. Parlamentet bekräftar att dessa tävlingar och associerade ramar, bland annat WorldSkills Occupational Standards, ska fungera som inspiration för beslutsfattare och utarbetning av yrkesutbildningspolitik och erkännande av kompetenser.

7. Europaparlamentet påminner om att även om kommissionens meddelande ”Kompetensunionen” anger att yrkesutbildning ska bli en i lika hög utsträckning värdesatt väg som högre utbildning, så fortsätter yrkesutbildningar att få en lägre andel ekonomiskt stöd från Erasmus+ jämfört med akademiska utbildningar. Parlamentet insisterar på att dess budgetanslag ska ökas för att säkerställa att det här målet uppfylls i praktiken och stödja målet i paketet Europa på väg på 12 % mobilitet i utbildningssyfte för yrkesstuderande fram till 2030.

Förbättra kvalitet och relevans för yrkesutbildningar med hjälp av ökade investeringar

8. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att stödja medlemsstaterna i att investera tillräckligt i yrkesutbildningar via landsspecifik rekommendationer i den europeiska planeringskalendern och öronmärkning av EU-medel. Parlamentet påminner om den framgångsrika investeringen under Fonden för en rättvis omställning för kompetenser och små och medelstora företag, och rekommenderar att det här exemplet följs i medlemsstaternas nationella och regionala partnerskapsplaner för att främja yrkesutbildningar.

9. Europaparlamentet stöder partnerskap på EU-nivå och nationell nivå mellan arbetsgivare och yrkesutbildningsanordnare för att förbättra relevansen och kvaliteten på yrkesutbildningarnas innehåll. Parlamentet uppmanar till en sammankoppling av yrkesutbildningsanordnare till regionala industriella och tekniska kluster.

10. Europaparlamentet uppmanar till en bredare inkludering av yrkesutbildningar i befintlig EU-politik och befintliga EU-program. Parlamentet uppmanar till bättre integrering av yrkesutbildningsorgan i framtagandet av innovationspolitik för att förbättra spridning och antagande av innovativa lösningar inom olika sektorer. Parlamentet betonar behovet av att stödja kompetensinvesteringar i strategiska sektorer inom politikområdet för den föreslagna Europeiska konkurrenskraftsfonden.

11. Europaparlamentet understryker att AI och automatisering har lett till ett ökat behov av omskolning. Parlamentet betonar i det här sammanhanget den ökande vikten av tillgänglig utbildning för alla arbetstagare för sina aktuella eller alternativa karriärer.

12. Europaparlamentet uppmanar kommissionen, medlemsstaterna och arbetsgivare att säkerställa rättvis ersättning och anständiga arbetsvillkor för lärlingsutbildningar och praktikplatser inom yrkesutbildningar för att öka deras attraktionskraft, kvalitet och inkludering av lärande på arbetsplatsen.

Erkänna rörligheten för studenter och arbetskraft

13. Europaparlamentet betonar vikten av att erkänna examensbevis och kompetens för att säkerställa den fria rörligheten för studenter och arbetstagare på yrkesutbildningar och ta itu med det låga antalet möjligheter för rörlighet i det här avseendet. Parlamentet

uppmanar det kommande initiativet för kompetensportabilitet att leverera ett sammanhängande EU-ekosystem för erkännande av kompetens och rörlighet som säkerställer driftskompatibilitet mellan Europass, den flerspråkiga europeiska klassificeringen av färdigheter, kvalifikationer och yrken, nationella referensramar för kvalifikationer, mikromeriter och digitala referenser. Parlamentet betonar att det här systemet ska vara transparent, medborgarvänligt, digitalt och kostnadsfritt.

14. Europaparlamentet beklagar att användningen av ramar för gemensam utbildning enligt direktiv 2005/36/EG[5] har varit begränsat och uppmanar kommissionen, medlemsstaterna och relevanta näringslivsorgan att aktivt främja deras utveckling och införande inom yrkessektorer där gemensamma utbildningskrav skulle kunna stödja professionell rörlighet och ta itu med kompetensbrister.

°

° °

15. Europaparlamentet uppdrar åt talmannen att översända denna resolution till rådet och kommissionen.

[5] Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer (EUT L 255, 30.9.2005, s. 22, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2005/36/oj).

MOTIVERING

Yrkesutbildningar är oumbärliga för Europas ekonomiska välstånd och konkurrenskraft, industriella resiliens och social sammanhållning. Nästan häften av dem som studerar på gymnasienivå i Europeiska unionen är inskrivna på yrkesutbildningar, och miljontals arbetstagare bidrar med yrkeskvalifikationer till sektorer som är avgörande för att Europa ska fungera och vara konkurrenskraftigt. Men trots yrkesutbildningarnas strategiska betydelse får de fortfarande inte samma erkännande och prestige som akademiskt inriktade utbildningar i många medlemsstater. Den här resolutionen har utarbetats som en reaktion på kommissionens initiativ om kompetensunionen och målen i Herningförklaringen men bidrar också till debatten runt den kommande europeiska yrkesutbildningsstrategin och det planerade initiativet för kompetensportabilitet. Den framlägger Europaparlamentets vision för en starkare och attraktivare yrkesutbildningssektor som verkligen värderas på ett likvärdigt sätt.

Europa står för tillfället inför en paradox. Samtidigt som den gröna och digitala omställningen, industriell modernisering, investeringar i infrastruktur och en åldrande befolkning skapar aldrig tidigare skådad efterfrågan på yrkeskunskaper, fortsätter yrkesutbildningsvägar att uppfattas som mindre önskvärda än en akademisk utbildning. Arbetsmarknadsprognoser visar ständigt på betydande brister inom sektorer som är starkt beroende av yrkeskvalifikationer, däribland tillverkningsindustrin, byggindustrin, transportsektorn, hälso- och sjukvårdssektorn, energisektorn och sektorn för avancerade tekniska yrken. Samtidigt får många unga fortsatt höra att framgång inom utbildning främst mäts genom framsteg inom högre utbildning.

Den här utmaningen är inte endast ekonomisk, utan även kulturell. Utbildningspolitiken och den offentliga debatten i Europa har i årtionden ofta behandlat akademiska utbildningar och yrkesutbildningar inom ramen för ett hierarkiskt system i stället för som olika men likvärdiga former av inlärning och expertis. Expansionen inom högre utbildningar har skapat viktiga möjligheter för miljontals européer, men har även bidragit till en uppfattning om att yrkesutbildning utgör ett näst bästa alternativ. Den här anseendeshierarkin fortsätter att forma utbildningsbeslut, karriärrådgivning, arbetsmarknadsresultat och allmänhetens attityder mot praktiska yrken.

Konsekvenserna sträcker sig långt utöver utbildningspolitiken. I många medlemsstater fortsätter praktiskt utbildade medborgare att mötas av strukturella nackdelar inom områden som sträcker sig från karriärsframsteg och inkomstmöjligheter, till politisk representation och tillgång till bostad. Samtidigt som samhällena förlitar sig på kompetenta ingenjörer, hantverkare, hälso- och sjukvårdspersonal och andra praktiska yrken så får dessa yrken ofta inte samma sociala och ekonomiska erkännande som yrken som kräver akademiska meriter. Sådana ojämlikheter riskerar att förstärka sociala klyftor mellan praktiskt och teoretiskt utbildade medborgare, begränsa social rörlighet, hota demokratins motståndskraft och försvaga förtroendet i löftet om att alla former av talanger värderas lika.

Dessa ojämlikheter för också med sig betydande ekonomiska konsekvenser. Europas konkurrenskraft beror till ökande grad på dess förmåga att attrahera, utveckla och hålla kvar arbetstagare med yrkesfärdigheter. Omställningen till klimatneutralitet, utbyggnaden av nya tekniker, stärkandet av den europeiska industriella kapaciteten och ansträngningar att minska strategiska beroenden kräver alla tillgång till en yrkeskår med högt kompetenta arbetstagare. Kompetensbrister är därmed inte bara resultatet av demografisk förändring eller ekonomisk

omvandling. De är också delvis en konsekvens av långsiktiga samhälleliga och politiska val som har nedvärderat yrkesutbildning och praktiska yrken. En konsekvent lösning på arbetskraftsbrister kräver mer än utbildning av fler arbetstagare. Det kräver att attraktiviteten, statusen och synligheten för yrkesutbildningsvägar återställs i hela samhället.

En förbättring av kvaliteten och relevansen för yrkesutbildningar är en avgörande del i det. Starka partnerskap mellan utbildningsanordnare, arbetsgivare, regionala myndigheter och arbetsmarknadens parter är nödvändiga för att säkerställa att yrkesutbildningsprogram håller sig fortsatt responsiva mot utvecklingar på arbetsmarknaden och teknikförändringar. Kompetenscentrum för yrkesutbildning, lärande på arbetsplatsen och lärlingsprogram visar på potentialen med nära samarbete mellan utbildningen och industrin när det gäller att främja innovation, regional utveckling och ekonomisk tillväxt. Samtidigt kommer det bli allt viktigare med ett livslångt lärande, kompetenshöjning och omskolning allteftersom artificiell intelligens, automatisering och digitalisering fortsätter att omvandla yrken och kompetenskrav.

Rörlighet för arbetskraften och erkännande av kvalifikationer är fortsatt avgörande för en välfungerande europeisk arbetsmarknad. Den fria rörligheten för arbetstagare är en av unionens grundläggande friheter, men yrkesstuderande och yrkesarbetare fortsätter att möta onödiga hinder när de söker nya möjligheter över gränserna. En förbättring av transparens, portabilitet och erkännande av kompetens kan hjälpa att ta itu med arbetskraftsbrister, stärka den inre marknaden och säkerställa att yrkesutbildad kompetens kan flytta där de bäst behövs.

Sammantaget har denna resolution som syfte att bidra till ett bredare skifte i hur Europa värdesätter kunskap, kompetens och utbildningsprestationer. Att skapa en genuin Kompetensunion kräver mer än att svara på arbetsmarknadens behov. Precis som det även speglas i det åtagande som Kompetensunionen innehåller så bör yrkesutbildning bli en lika värdesatt inlärningsväg som högre utbildning, vilket innebär att europeiska institutioner och medlemsstater behöver börja leva som de lär när det gäller politik, instrument, lagstiftning och formuleringar.

BILAGA: FÖRKLARING OM SYNPUNKTER

Föredraganden förklarar, i enlighet med artikel 8 i bilaga I till arbetsordningen, att hon i sitt betänkande har inkluderat synpunkter i frågor rörande ärendet som hon har mottagit från följande företrädare för intressegrupper som omfattas av tillämpningsområdet för det interinstitutionella avtalet om ett obligatoriskt öppenhetsregister[1] eller företrädare för offentliga myndigheter i tredjeländer, inbegripet deras diplomatiska beskickningar och ambassader, i samband med att förslaget till betänkande utarbetades:

1. Företrädare för intressegrupper som omfattas av tillämpningsområdet för det interinstitutionella avtalet om ett obligatoriskt öppenhetsregister
2. Företrädare för offentliga myndigheter i tredjeländer, inbegripet deras diplomatiska beskickningar och ambassader

Ovanstående förteckning upprättas uteslutande på föredragandens ansvar.

I den mån fysiska personer identifierats med namn, befattning eller båda i förteckningen förklarar föredraganden att de berörda fysiska personerna tillsänts Europaparlamentets meddelande om skydd av personuppgifter nr 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), i vilket villkoren för behandlingen av deras personuppgifter och rättigheterna i samband med denna behandling fastställs.

[1] Interinstitutionellt avtal av den 20 maj 2021 mellan Europaparlamentet, Europeiska unionens råd och Europeiska kommissionen om ett obligatoriskt öppenhetsregister (EUT L 207, 11.6.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).